

J. M. LANDAU, *Tekinalp, Turkish Patriot 1883-1961*, 1984, IX+362 sayfa. İstanbul'daki Hollanda Tarih-Arkeoloji Enstitüsü (Nederlands Historisch-Arcaeologisch Institut te Istanbul) yayını. LIII cilt. Fiyat yazılı değil.

Son devir Türk tarihi ile yenileşme hareketi dönemi üzerinde çalışanlar arasında kitap ve makaleleri ile tanınan bay Landau, son devir düşünce tarihimizde özel bir yeri bulunan Munis Tekinalp için güzel bir araştırma hazırlayıp yayınlamış bulunuyor. Düşünce tarihimizde Kemalizm ve diğer başka güncel düşünce akımlarına katkısı ile tanınan Tekinalp, ölümünden sonra bir iki girişim dışında pek anılmadı. Bununla beraber devletin içinde bulunduğu bunalımlar sırasında yetişip, bizzat tanık olduğu sosyal ve ekonomik durumları kaleme aldığı için, yazdığı eserler ancak mütehassıslar tarafından gözden geçirildi. Sayın araştırmacı çetin bir işe girişerek dağınık not ve kalıntıları ele geçirmiş kitabına belirli bir yöntem içinde yerleştirmiştir.

Kitap Tekinalp'in yaşamı, yetiştiği ortamı, Pan-Türkizm hareketi ve bunun müellifindeki etkisi, ekonomik davranışlar ve Kemalizm düşüncesinden sonra hiç de alışık olmadığımız bir tutumla, eserlerinden seçme bölümüne ayrılmış (s. 45-311) bulunuyor. Seçme yazılar arasında Türkçe olanlar da bulunmakta, çevirileri de ihmal edilmemektedir. Kitap bu sayede araştırma yanında antoloji niteliğine de bürünmektedir. En mcrak edilecek hususlardan birisi olan Tekinalp kaynakçası da kitaba konmuştur (s. 335-345). 1905 yılında başlayıp 1959 yılına dek süren yazı yaşamında bu zatın kaleme aldığı eserlerinin derlemesinin epey güç olacağı bellidir. Bilhassa süreli yayınlarda çıkan yazıların belirlenmesinin ve saptanmasının ne kadar güç olduğunu denediğimiz için fazla durmuyorum. Kaldı ki maksat bir kütüphaneci olarak eksiksiz bir çalışma meydana getirmek değil, musevî dininde olup, siyaset ve kültür gelişmemize ilginç gözlemleri ile yaklaşan bir kişiyi incelemektir. İçinde bulunduğu Türk toplumu içinde iyi koşullar içinde yaşamakla beraber, Türkçe bir ad alıp, yayın yapmaktan geri durmayan ve çok önemli gördüğü konulara eğilen Tekinalp'in kişiliği dikkat çekicidir. Toplumumuzda musevî denilince yalnız para işlerine katılan ve her adımını para için atan bir kişi yorumlanır. Bunun önlenmesi için Munis bey yanında Avram Galanti Bodrumlu gibi kişilerin sayılarının çoğalması gerekirdi. Şimdi M. Tekinalp üzerine böyle geniş bir monografinin yayınlanması, eksikliği duyulan bir konuyu tamamlıyor.

Eseri yayınlayan enstitü, çok düzenli ve her yönüyle gösterişli serisi içinde, bu kitabı da iyi bir kağıt ve kapakla bastırmıştır. Basım yeri, son yıllarda alanında ucuzluğu ile Avrupa'da rağbet kazanan Belçika'dır. Bu ülke bu tutumu ile pekçok Avrupalı yayıncıyı kendisine çekebilmektedir. Kapak kompozisyonunda, Pan-Türkizm haritası bulunmaktadır. "Dünyanın en büyük imparatorluğu" başlığını taşıyan bu harita Türklerin yayılıp, egemenlik kurduğu yerleri yansıtan bir kla-

vuzdur. Birinci Dünya Savaşından önce yayınlandığı iç kapakta bulunan bir kayıttan anlaşılıyor.

Son dönem Türk kültür faaliyetinde önemli bir kişiyi aydınlatan ve içinde bulunduğu konuları etraflıca yayınlayan bu kitap, henüz özel ellerde ne kadar değerli bilgilerin bulunduğunu da ortaya koymaktadır. Araştırmacıların her zaman ellerine alacakları bu kitabı gerçekleştiren ile yayınlayanları kutlarız.

DOÇ. DR. MAHMUT ŞAKİROĞLU